

1522. posiedzenie, 11 i 12 marca 2025 r.

10 Kwestie prawne

10.1 Europejski Komitet ds. Współpracy Prawnej (CDCJ)

Konwencja Rady Europy o ochronie zawodu prawnika

Preambuła

Państwa członkowskie Rady Europy i inni sygnatariusze niniejszej Konwencji,

zważywszy, że celem Rady Europy jest osiągnięcie większej jedności jej członków;

przywołując Konwencję o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności z 1950 r. (ETS nr 5) i jej Protokoły oraz orzecznictwo Europejskiego Trybunału Praw Człowieka;

uwzględniając „Podstawowe zasady dotyczące roli prawników”, przyjęte przez VIII Kongres ONZ w sprawie zapobiegania przestępczości i postępowania ze sprawcami (Hawana, Kuba, 27 sierpnia – 7 września 1990 r.);

uwzględniając zalecenie Rec(2000)21 Komitetu Ministrów Rady Europy dla państw członkowskich w sprawie swobody wykonywania zawodu prawnika;

uwzględniając rezolucję nr 44/9 w sprawie niezawisłości i bezstronności sędziów, ławników i asesorów oraz niezależności prawników, przyjętą przez Radę Praw Człowieka Organizacji Narodów Zjednoczonych w dniu 16 lipca 2020 r.;

podkreślając fundamentalną rolę, jaką prawnicy i ich samorządy zawodowe odgrywają w umacnianiu praworządności, urzeczywistnianiu dostępu do wymiaru sprawiedliwości oraz skutecznej ochronie praw człowieka i podstawowych wolności;

odnotowując z głębokim zaniepokojeniem, że prawnicy są coraz częściej obiektem ataków, gróźb, nękania i zastraszania z powodu ich działalności zawodowej, jak również mają miejsce przypadki niedopuszczalnego utrudniania lub ingerencji podczas wykonywania przez nich zgodnej z prawem działalności zawodowej;

potępiając wszelkie takie ataki, groźby, nękanie, zastraszanie oraz niedopuszczalne utrudnianie lub ingerencję;

mając na uwadze zróżnicowane modele wykonywania zawodu prawnika funkcjonujące w państwach członkowskich Rady Europy oraz pozostałych państwach-sygnatariuszach niniejszej Konwencji;

mając na względzie potrzebę wzmocnienia międzynarodowych ram prawnych służących zapewnieniu swobody wykonywania zawodu prawnika,

uzgodniły, co następuje:

Rozdział I – Cel, zakres oraz używane wyrażenia

Artykuł 1 – Cel Konwencji

1. Celem niniejszej Konwencji jest rozszerzenie zakresu ochrony zawodu prawnika oraz zagwarantowanie prawa do wykonywania tego zawodu w sposób niezależny i bez dyskryminacji, niedopuszczalnego utrudniania lub ingerencji, a także bez narażania się na ataki, groźby, nękanie lub zastraszanie.
2. Niniejsza Konwencja ustanawia specjalny mechanizm zapewniający skuteczną realizację jej postanowień przez Strony.

Artykuł 2 – Zakres

1. Niniejsza Konwencja ma zastosowanie do działalności zawodowej prawników oraz działalności ich samorządów zawodowych.
2. Postanowienia zawarte w art. 5-9 niniejszej Konwencji mają zastosowanie, w zakresie właściwym ze względu na ich szczególną sytuację, do tych prawników, którzy świadczą usługi doradztwa prawnego, pomocy prawnej lub reprezentacji prawnej na terytorium Strony pod tytułem zawodowym uzyskanym w państwie macierzystym i którzy:
 - a. zostali objęci zakresem oświadczenia złożonego przez inną Stronę na podstawie art. 20 ust. 1 niniejszej Konwencji; lub
 - b. świadczą te usługi zgodnie z prawem tej Strony, prawem Unii Europejskiej lub umowami międzynarodowymi.
3. Postanowienia art. 6 (uprawnienia zawodowe prawników), art. 7 (wolność wypowiedzi) i art. 9 (środki ochronne) ust. 4 niniejszej Konwencji mają również zastosowanie do:
 - a. każdej osoby, której z naruszeniem art. 5 i 8 niniejszej Konwencji odmówiono uznania kwalifikacji zawodowych prawnika lub wydania zgody na wykonywanie tego zawodu, bądź której cofnięto lub zawieszono takie uznanie lub zgodę;
 - b. każdej osoby, która jest uznawana przez międzynarodowy sąd lub trybunał, lub organ ustanowiony przez organizację międzynarodową, za uprawnioną do występowania w postępowaniach przed tym sądem, trybunałem lub organem, w ramach świadczenia doradztwa lub reprezentacji w takich postępowaniach.
4. Postanowienia art. 6 ust. 3 lit. b) i c) oraz art. 9 ust. 4 niniejszej Konwencji mają również zastosowanie do osób zatrudnionych lub zaangażowanych przez prawników w celu udzielenia im pomocy, o ile osoby te mają bezpośredni wkład w wykonywanie działalności zawodowej tych prawników.
5. Postanowienia art. 9 ust. 4 niniejszej Konwencji mają także zastosowanie do osób zatrudnionych lub zaangażowanych przez samorządy zawodowe, w zakresie w jakim uczestniczą one w realizacji działalności tych samorządów.

Artykuł 3 – Używane wyrażenia

Na potrzeby niniejszej Konwencji:

- a. „prawnik” oznacza każdą osobę fizyczną, która posiada kwalifikacje i jest uprawniona, zgodnie z prawem krajowym, do wykonywania zawodu prawnika;
- b. „klient” oznacza każdą osobę fizyczną lub prawną, która korzysta z doradztwa prawnego, pomocy prawnej lub reprezentacji prawnej świadczonych przez prawnika;
- c. „potencjalny klient” oznacza każdą osobę fizyczną lub prawną, która stara się, bezpośrednio lub pośrednio, o udzielenie porady prawnej, pomocy prawnej lub świadczenie reprezentacji prawnej przez danego prawnika;
- d. „samorząd zawodowy” oznacza organ reprezentujący prawników, do którego należą – bezpośrednio lub pośrednio – niektórzy lub wszyscy prawnicy, lub są wpisani na listę

prowadzoną przez ten organ, oraz który zgodnie z prawem krajowym ponosi w pewnym zakresie odpowiedzialność za organizowanie lub regulowanie ich zawodu;

- e. „działalność zawodowa prawników” oznacza wszelkie działania polegające na przygotowywaniu lub udzielaniu porad prawnych, świadczeniu pomocy prawnej lub reprezentacji klienta lub potencjalnego klienta w związku z wykładnią lub stosowaniem prawa krajowego, obcego lub międzynarodowego, zarówno na terytorium Stron, w których mają oni siedzibę zawodową, jak i w innych miejscach, gdzie takie czynności mogą być podejmowane, w tym również w związku z postępowaniami prowadzonymi przed międzynarodowym sądem, trybunałem lub organem ustanowionym przez organizację międzynarodową;
- f. „działalność samorządów zawodowych” oznacza wszelkie działania objęte art. 4 ust. 2 niniejszej Konwencji;
- g. „organy władzy publicznej” oznaczają:
 - i. władze publiczne i administrację publiczną na szczeblu krajowym, regionalnym i lokalnym;
 - ii. organy ustawodawcze i organy władzy sądowniczej w zakresie, w jakim wykonują funkcje administracyjne zgodnie z prawem krajowym;
 - iii. osoby fizyczne lub prawne w zakresie, w jakim sprawują władzę administracyjną;
- h. „przewidziane przez prawo” i „konieczne w społeczeństwie demokratycznym” należy rozumieć w znaczeniu nadanym im przez Konwencję o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, zgodnie z wykładnią Europejskiego Trybunału Praw Człowieka.

Rozdział II – Postanowienia materialne

Artykuł 4 – Samorządy zawodowe

1. Strony zapewniają, aby krajowe ramy prawne i regulacyjne gwarantowały, że samorządy zawodowe są niezależnymi, samorządowymi organami. Wszelkie wybory ich organów wykonawczych odbywają się zgodnie z obowiązującymi zasadami i przepisami oraz bez zewnętrznej ingerencji.
2. Strony zapewniają, aby samorządy zawodowe mogły:
 - a. promować i reprezentować interesy prawników i ich zawodu;
 - b. promować i bronić niezależności prawników i ich roli w społeczeństwie;
 - c. opracowywać zasady etyki i wykonywania zawodu oraz promować ich przestrzeganie, zgodnie z niniejszą Konwencją;
 - d. promować dostęp do zawodu oraz doskonalenie zawodowe i szkolenie prawników;
 - e. współpracować z prawnikami, innymi samorządami zawodowymi oraz organizacjami międzynarodowymi, międzyrządowymi lub pozarządowymi w sprawach dotyczących prawa i wykonywania zawodów prawniczych, w tym promowania i ochrony roli prawników;
 - f. promować dobrostan prawników oraz wspierać ich i ich rodziny w razie potrzeby.
3. Strony zapewniają, aby przeprowadzano konsultacje z samorządami zawodowymi we właściwym czasie i w skuteczny sposób odnośnie do projektów rządowych dotyczących wszelkich zmian legislacyjnych, procedur i przepisów administracyjnych mających bezpośredni wpływ na działalność zawodową prawników i regulację zawodu.
4. Strony zapewniają, aby żaden z wymogów przynależności do samorządu zawodowego nie wykluczał możliwości tworzenia przez prawników innych zrzeszeń i uczestniczenia w nich w celu promowania ich interesów zawodowych i działalności.

Artykuł 5 – Prawo wykonywania zawodu

1. Strony zapewniają, aby dopuszczenie do wykonywania, utrzymanie prawa do wykonywania i ponowne dopuszczenie do wykonywania zawodu prawniczego było przewidziane przez prawo oraz odbywało się:

- a. w oparciu o obiektywne, istotne i przejrzyste kryteria stosowane w ramach rzetelnej procedury; oraz
- b. bez dyskryminacji z jakichkolwiek przyczyn zakazanych przez orzecznictwo Europejskiego Trybunału Praw Człowieka.

2. Strony zapewniają, aby decyzje dotyczące dopuszczenia do wykonywania, utrzymania prawa do wykonywania i ponownego dopuszczenia do wykonywania zawodu prawniczego były podejmowane przez samorząd zawodowy lub inny niezależny organ oraz podlegały kontroli przez niezawisły i bezstronny sąd lub trybunał ustanowiony przez ustawę.

Artykuł 6 – Uprawnienia zawodowe prawników

1. Strony zapewniają, aby prawnicy mieli prawo:

- a. oferować i świadczyć doradztwo prawne, pomoc prawną i usługi reprezentacji prawnej, w tym w celu obrony praw człowieka i podstawowych wolności;
- b. swobodnie decydować o nawiązaniu lub odmowie nawiązania stosunku prawnego dotyczącego świadczenia pomocy prawnej z osobami fizycznymi lub prawnymi jako swoimi klientami oraz o zakończeniu świadczenia pomocy prawnej na rzecz danego klienta;
- c. do szybkiego i skutecznego dostępu do swoich klientów oraz potencjalnych klientów, nawet jeśli osoby te są pozbawione wolności;
- d. do uznania ich za osoby uprawnione do udzielania porad prawnych, świadczenia pomocy prawnej lub reprezentowania klientów;
- e. do skutecznego dostępu, bez nieuzasadnionej zwłoki i ograniczeń, do wszelkich istotnych materiałów znajdujących się w posiadaniu lub pod kontrolą właściwych organów władzy publicznej, sądów lub trybunałów podczas działania w imieniu klientów;
- f. do skutecznego dostępu oraz komunikowania się z sądem, trybunałem lub innym podobnym organem, przed którym są uprawnieni do występowania;
- g. do składania wniosków lub skarg w imieniu swoich klientów, w tym w zakresie wyłączenia sędziego, prokuratora lub członka organu powołanego do rozstrzygania danej sprawy oraz do prowadzenia postępowania;
- h. do skutecznego uczestniczenia we wszystkich postępowaniach, w których działają w imieniu klientów;
- i. do informowania społeczeństwa o świadczonych przez siebie usługach.

2. Strony zapewniają, aby prawnicy nie ponosili odpowiedzialności cywilnej ani karnej za ustne lub pisemne wypowiedzi formułowane w dobrej wierze i z należytą starannością podczas prowadzenia wszelkich postępowań w imieniu swoich klientów.

3. Strony zapewniają, aby prawnicy:

- a. mogli udzielać swoim klientom lub potencjalnym klientom porad prawnych w warunkach zapewniających prywatność, podczas osobistych spotkań;
- b. mogli poufnie komunikować się ze swoimi klientami lub potencjalnymi klientami, niezależnie od sposobu lub formy takiej komunikacji;

- c. nie byli zobowiązani do ujawniania, przekazywania dowodów lub składania zeznań dotyczących jakichkolwiek informacji lub materiałów otrzymanych bezpośrednio lub pośrednio od klientów lub potencjalnych klientów, ani dotyczących korespondencji z nimi, ani materiałów sporządzonych w związku z taką korespondencją lub prowadzeniem postępowań prawnych w ich imieniu.

4. Wykonywanie praw określonych w ustępach 1, 2 i 3 niniejszego artykułu nie może podlegać ograniczeniom innym niż przewidziane przez prawo oraz konieczne w społeczeństwie demokratycznym. Takie ograniczenia mogą obejmować w szczególności wymóg zapewnienia powszechnej dostępności doradztwa prawnego, pomocy prawnej oraz reprezentacji prawnej.

5. Strony zapewniają, aby prawnicy nie doświadczali negatywnych konsekwencji z powodu utożsamiania ich z klientami lub sprawą klientów. Niniejszy artykuł stosuje się bez uszczerbku dla wolności wypowiedzi chronionej przez Konwencję o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności oraz prawo krajowe.

Artykuł 7 – Wolność wypowiedzi

1. Strony zapewniają prawnikom prawo do informowania opinii publicznej o kwestiach dotyczących spraw ich klientów, z zastrzeżeniem jedynie takich ograniczeń, które są przewidziane przez prawo, wynikają z zasad odpowiedzialności zawodowej, wymogów sprawowania wymiaru sprawiedliwości oraz poszanowania życia prywatnego, a także są konieczne w społeczeństwie demokratycznym.

2. Strony zapewniają prawnikom, indywidualnie oraz zbiorowo, a także samorządom zawodowym prawo do promowania praworządności i jej przestrzegania, uczestniczenia w debacie publicznej na temat treści, wykładni i stosowania istniejących i projektowanych przepisów prawnych, orzeczeń sądowych, sprawowania wymiaru sprawiedliwości i dostępu do niego, a także promowania i ochrony praw człowieka, jak również do przedstawiania propozycji reform w tych dziedzinach.

Artykuł 8 – Odpowiedzialność dyscyplinarna

1. Strony zapewniają, aby podstawy wszczęcia postępowania dyscyplinarnego przeciwko prawnikom były oparte wyłącznie na zasadach etyki i wykonywania zawodu przewidzianych przez prawo oraz były zgodne z prawami i wolnościami wynikającymi z Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności.

2. Strony zapewniają, aby postępowania dyscyplinarne przeciwko prawnikom:

- a. były wszczynane przed:
 - i. niezależnym i bezstronnym organem dyscyplinarnym powołanym przez samorząd zawodowy; lub
 - ii. niezależnym i bezstronnym organem władzy, lub
 - iii. niezawisłym i bezstronnym sądem lub trybunałem ustanowionym przez ustawę;
- b. były prowadzone bez zbędnej zwłoki;
- c. były prowadzone zgodnie z wymogami rzetelnego procesu określonymi w art. 6 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności oraz z zagwarantowaniem prawa do korzystania z doradztwa prawnego, pomocy prawnej lub reprezentacji prawnej przez wybranego przez siebie prawnika;
- d. podlegały kontroli sądowej na wniosek zainteresowanego prawnika przed niezawisłym i bezstronnym sądem lub trybunałem ustanowionym przez ustawę.

3. Strony zapewniają, aby wszelkie kary dyscyplinarne nakładane na prawników były zgodne z zasadami legalizmu, niedyskryminacji i proporcjonalności. Zakaz wykonywania zawodu powinien być stosowany wyłącznie w przypadku najpoważniejszych naruszeń zasad etyki i wykonywania zawodu.

Artykuł 9 – Środki ochronne

1. Strony zapewniają, aby – z zastrzeżeniem ograniczeń przewidzianych przez prawo i koniecznych w społeczeństwie demokratycznym dla zapobiegania przestępczości, prowadzenia postępowań przygotowawczych lub ścigania przestępstw, lub dla ochrony praw innych osób – prawnicy:

- a. mieli dostęp do wybranego przez siebie prawnika w przypadku pozbawienia wolności;
- b. mogli poinformować przedstawiciela swojego samorządu zawodowego, bez zbędnej zwłoki, o fakcie pozbawienia ich wolności, o podstawie prawnej takiego pozbawienia oraz o miejscu, w którym są przetrzymywani;
- c. mieli zapewnioną obecność niezależnego prawnika lub przedstawiciela swojego samorządu zawodowego podczas:
 - i. jakiegokolwiek czynności przeszukania prowadzonej w ramach postępowania cywilnego, karnego lub administracyjnego w odniesieniu do nich samych lub jakichkolwiek pomieszczeń, pojazdów lub urządzeń wykorzystywanych przez nich do prowadzenia działalności zawodowej; lub
 - ii. zajęcia lub kopiowania dokumentów, jakichkolwiek innych danych oraz wszelkiego rodzaju sprzętu wykorzystywanego przez nich do prowadzenia działalności zawodowej;

z wyjątkiem sytuacji, gdy nie dojdzie do badania dokumentów lub danych przez osoby przeprowadzające przeszukanie lub zajęcie;
- d. byli informowani o przysługujących im prawach określonych w lit. a), b) i c) niniejszego ustępu w momencie pozbawienia wolności oraz przed przeprowadzeniem przeszukania, zajęcia lub kopiowania dokumentów.

2. Strony zapewniają wprowadzenie i przestrzeganie odpowiednich zabezpieczeń podczas kontroli lub innych czynności podejmowanych w ramach nadzoru nad wykonywaniem zawodu.

3. Strony zapewniają, aby samorządy zawodowe były w stanie, z zastrzeżeniem ograniczeń przewidzianych przez prawo i koniecznych w społeczeństwie demokratycznym dla zapobiegania przestępczości, prowadzenia postępowań przygotowawczych i ścigania przestępstw, bądź ochrony praw innych osób, chronić prawa określone w niniejszej Konwencji, w szczególności poprzez:

- a. zapewnienie, za pośrednictwem ich przedstawicieli, skutecznego dostępu do prawników pozbawionych wolności, jeśli zainteresowani prawnicy wystąpią z takim wnioskiem;
- b. niezwłoczne informowanie ich o przypadkach znanych organom ścigania, dotyczących napaści na prawników lub ich zabójstw, gdy istnieją podstawy, by sądzić, że ma to związek z ich działalnością zawodową, a przypadki te nie zostały w inny sposób upublicznione i prawnicy nie są w stanie samodzielnie poinformować o nich samorządu;
- c. umożliwienie im uczestniczenia w rozprawach i posiedzeniach odbywających się w ramach postępowań przeciwko prawnikom, jeśli istnieją podstawy, by sądzić, że postępowania te są związane z ich działalnością zawodową.

4. Strony:

- a. zapewniają, aby prawnicy i ich samorządy zawodowe mogli prowadzić swoją działalność zawodową oraz korzystać z przysługujących im praw na mocy art. 7 niniejszej Konwencji bez narażania się na:
 - i. jakąkolwiek formę ataku fizycznego, gróźb, nękania czy zastraszania; lub
 - ii. jakiegokolwiek niedopuszczalne utrudnianie lub ingerencję;
- b. powstrzymują się od angażowania się w działania określone w lit. a) niniejszego ustępu;

- c. prowadzą skuteczne dochodzenie w przypadku wystąpienia zdarzeń określonych w lit. a) niniejszego ustępu, gdy istnieją podstawy by sądzić, że mogą one stanowić przestępstwo.

5. Strony powstrzymują się od podejmowania jakichkolwiek działań lub wspierania praktyk, które mogłyby osłabiać niezależność oraz samorządny charakter samorządów zawodowych.

Rozdział III – Mechanizm monitorowania

Artykuł 10 – Grupa ekspertów ds. ochrony zawodu prawnika (GRAVO)

1. Grupa ekspertów ds. ochrony zawodu prawnika (zwana dalej „GRAVO”) monitoruje realizację niniejszej Konwencji przez Strony.
2. W skład GRAVO wchodzi co najmniej ośmiu i nie więcej niż dwunastu członków. Jej członkowie są wybierani przez Komitet Stron, ustanowiony na mocy art. 11 niniejszej Konwencji, spośród kandydatów zgłoszonych przez Strony na okres czterech lat, z możliwością jednokrotnego odnowienia mandatu, i są wybierani spośród obywateli Stron.
3. Pierwsze wybory ośmiu członków odbywają się w ciągu roku od wejścia w życie niniejszej Konwencji. Wybory czterech dodatkowych członków przeprowadza się po 25. ratyfikacji lub przystąpieniu do Konwencji.
4. Wybór członków GRAVO opiera się na następujących zasadach:
 - a. członkowie wybierani są w przejrzystej procedurze spośród osób o wysokim poziomie moralnym, legitymujących się udokumentowanym doświadczeniem zawodowym w dziedzinach objętych niniejszą Konwencją;
 - b. nie więcej niż jeden członek GRAVO może być obywatelem tego samego państwa;
 - c. członkowie powinni reprezentować różne systemy prawne;
 - d. skład GRAVO zapewnia równowagę pod względem płci i reprezentacji geograficznej;
 - e. członkowie zasiadają we własnym imieniu i są niezależni oraz bezstronni w wykonywaniu swoich funkcji oraz powinni być dyspozycyjni w stopniu umożliwiającym skuteczne wypełnianie obowiązków.
5. Procedurę wyboru członków GRAVO określa Komitet Ministrów Rady Europy po konsultacjach ze Stronami i uzyskaniu ich jednomyślnej zgody, w terminie sześciu miesięcy od wejścia w życie niniejszej Konwencji.
6. GRAVO uchwała swój regulamin wewnętrzny.
7. Członkowie GRAVO oraz inni członkowie delegacji przeprowadzających wizytacje krajowe, o których mowa w art. 12 niniejszej Konwencji, korzystają z przywilejów i immunitetów określonych w załączniku do niniejszej Konwencji.

Artykuł 11 – Komitet Stron

1. Komitet Stron składa się z przedstawicieli Stron niniejszej Konwencji, a Strony dążą do zapewnienia w jego składzie równowagi pod względem reprezentacji płci.
2. Komitet Stron jest zwoływany przez Sekretarza Generalnego Rady Europy. Jego pierwsze posiedzenie odbywa się w terminie jednego roku od wejścia w życie niniejszej Konwencji. Następnie Komitet zbiera się na wniosek jednej trzeciej Stron, Przewodniczącego Komitetu Stron lub Sekretarza Generalnego.
3. Komitet Stron uchwała swój regulamin wewnętrzny.

Artykuł 12 – Procedura

1. Procedura ewaluacyjna dzieli się na rundy. GRAVO określa zakres i odpowiednie środki przeprowadzenia tej procedury, takie jak kwestionariusze, które mogą służyć za podstawę ewaluacji realizacji postanowień niniejszej Konwencji przez Strony.
2. GRAVO otrzymuje informacje o realizacji postanowień Konwencji od zainteresowanej Strony. Ponadto może otrzymywać informacje dotyczące realizacji Konwencji od organizacji pozarządowych i społeczeństwa obywatelskiego, samorządów zawodowych, jak również od krajowych instytucji ochrony praw człowieka. GRAVO bierze również pod uwagę informacje dostępne w ramach innych instrumentów i organów Rady Europy oraz innych regionalnych i międzynarodowych organizacji, dotyczące obszarów tematycznych objętych zakresem niniejszej Konwencji.
3. GRAVO może organizować wizytacje krajowe, we współpracy z organami krajowymi i, w razie konieczności, przy wsparciu niezależnych ekspertów krajowych, jeżeli uzyskane informacje są niewystarczające, a inne wiarygodne środki pozyskania informacji nie są dostępne, lub w przypadkach przewidzianych w art. 13 ust. 2 niniejszej Konwencji. Wizytacje mają charakter pomocniczy i ograniczają się do obszarów, w których GRAVO uzna, że informacje są niewystarczające, oraz do przypadków przewidzianych w art. 13 ust. 2 niniejszej Konwencji.
4. Wizytacje są przeprowadzane przez delegację GRAVO. Podczas wizytacji delegacja może korzystać z pomocy specjalistów w określonych dziedzinach. Podczas wizytacji delegacja powinna:
 - i. mieć możliwość swobodnego przemieszczania się po terytorium właściwej jurysdykcji;
 - ii. mieć możliwość kontaktowania się z organami państwowymi;
 - iii. nie napotykać przeszkód w odbywaniu rozmów z wybranymi przez delegację osobami bez udziału osób trzecich;
 - iv. mieć dostęp do materiałów istotnych dla wizytacji krajowej.
5. GRAVO sporządza projekt sprawozdania zawierający analizę realizacji postanowień stanowiących przedmiot ewaluacji, jak również sugestie i propozycje dotyczące sposobu, w jaki zainteresowana Strona może rozwiązać zidentyfikowane problemy. Projekt sprawozdania przekazuje się Stronie poddawanej ewaluacji. GRAVO uwzględnia jej uwagi przy przyjmowaniu sprawozdania.
6. Na podstawie otrzymanych informacji oraz uwag zainteresowanej Strony, GRAVO przyjmuje sprawozdanie oraz wnioski dotyczące środków podjętych przez tę Stronę w celu realizacji postanowień niniejszej Konwencji. Sprawozdanie i wnioski przekazuje się zainteresowanej Stronie i Komitetowi Stron. Sprawozdanie i wnioski GRAVO podawane są do wiadomości publicznej niezwłocznie po ich przyjęciu, wraz z ewentualnymi uwagami zainteresowanej Strony.
7. Bez uszczerbku dla procedury przewidzianej w ust. 1-6 niniejszego artykułu, Komitet Stron może, na podstawie sprawozdania i wniosków GRAVO, przyjmować zalecenia skierowane do zainteresowanej Strony:
 - a. dotyczące środków, jakie należy podjąć w celu realizacji wniosków GRAVO, w razie potrzeby z wyznaczeniem terminu przekazania informacji o ich realizacji; oraz
 - b. mające na celu promowanie współpracy z tą Stroną w zakresie właściwej realizacji niniejszej Konwencji.

Artykuł 13 – Procedura pilna

1. Jeśli GRAVO otrzyma wiarygodne informacje wskazujące na sytuację, w której konieczne jest podjęcie natychmiastowych działań w celu zapobieżenia lub ograniczenia zakresu bądź liczby poważnych naruszeń niniejszej Konwencji, może zażądać od zainteresowanej Strony pilnego przedstawienia specjalnego sprawozdania na temat środków podjętych w celu zapobieżenia takim naruszeniom.
2. Uwzględniając informacje przedłożone przez zainteresowaną Stronę, jak również wszelkie inne wiarygodne informacje będące w jej dyspozycji, GRAVO może wyznaczyć jednego lub więcej swoich członków do przeprowadzenia dochodzenia i niezwłocznego złożenia GRAVO sprawozdania z

dokonanych czynności. W uzasadnionych przypadkach i za zgodą zainteresowanej Strony dochodzenie może obejmować wizytację na jej terytorium.

3. Po rozpatrzeniu ustaleń dochodzenia, o którym mowa w ust. 2 niniejszego artykułu, GRAVO przekazuje te ustalenia zainteresowanej Stronie oraz, w stosownych przypadkach, Komitetowi Stron, Komitetowi Ministrów i Zgromadzeniu Parlamentarnemu Rady Europy, wraz z wszelkimi uwagami i zaleceniami. Sprawozdanie i wnioski GRAVO podawane są do wiadomości publicznej niezwłocznie po ich przyjęciu, wraz z uwagami zainteresowanej Strony.

Artykuł 14 – Opinie

W stosownych przypadkach GRAVO może przyjmować opinie dotyczące realizacji niniejszej Konwencji.

Artykuł 15 – Stosunek do innych organów

Komitet Ministrów oraz Zgromadzenie Parlamentarne Rady Europy są okresowo informowane o realizacji niniejszej Konwencji.

Rozdział IV – Stosunek do innych międzynarodowych instrumentów prawnych

Artykuł 16 – Stosunek do innych międzynarodowych instrumentów prawnych

1. Niniejsza Konwencja nie narusza praw i obowiązków wynikających z innych międzynarodowych instrumentów prawnych, których Stronami są lub staną się Strony niniejszej Konwencji, zawierających postanowienia w sprawach regulowanych niniejszą Konwencją i zapewniających wyższy poziom ochrony prawa do swobodnego wykonywania zawodu prawnika.

2. Strony niniejszej Konwencji mogą zawierać między sobą umowy dwustronne lub wielostronne w sprawach będących przedmiotem niniejszej Konwencji, w celu uzupełnienia lub poprawy skuteczności jej postanowień bądź ułatwienia stosowania zasad w niej zawartych.

Rozdział V – Postanowienia końcowe

Artykuł 17 – Podpisanie i wejście w życie

1. Niniejsza Konwencja jest otwarta do podpisu dla państw członkowskich Rady Europy, państw niebędących członkami, które uczestniczyły w jej opracowaniu, oraz Unii Europejskiej.

2. Niniejsza Konwencja podlega ratyfikacji, przyjęciu lub zatwierdzeniu. Dokumenty ratyfikacyjne, przyjęcia lub zatwierdzenia składa się Sekretarzowi Generalnemu Rady Europy.

3. Niniejsza Konwencja wchodzi w życie pierwszego dnia miesiąca następującego po upływie trzech miesięcy od dnia, w którym osiem państw sygnatariuszy, w tym co najmniej sześć państw członkowskich Rady Europy, wyrazi zgodę na związanie się Konwencją zgodnie z postanowieniami poprzedniego ustępu.

4. W odniesieniu do każdego państwa sygnatariusza, które później wyrazi zgodę na związanie się niniejszą Konwencją, Konwencja wchodzi w życie pierwszego dnia miesiąca następującego po upływie trzech miesięcy od daty złożenia przez to państwo dokumentu ratyfikacyjnego, przyjęcia lub zatwierdzenia.

Artykuł 18 – Przystąpienie do Konwencji

1. Po wejściu w życie niniejszej Konwencji Komitet Ministrów Rady Europy może, po konsultacji ze Stronami niniejszej Konwencji i uzyskaniu ich jednomyślnej zgody, zaprosić każde państwo niebędące członkiem Rady Europy, które nie uczestniczyło w opracowaniu Konwencji, do przystąpienia do niniejszej Konwencji w drodze decyzji podjętej większością głosów przewidzianą w art. 20 lit. d) Statutu Rady Europy oraz jednomyślną decyzją przedstawicieli Układających się Państw uprawnionych do zasiadania w Komitecie Ministrów.

2. W odniesieniu do każdego państwa przystępującego Konwencja wchodzi w życie pierwszego dnia miesiąca następującego po upływie trzech miesięcy od daty złożenia dokumentu przystąpienia Sekretarzowi Generalnemu Rady Europy.

3. Każda Strona niebędąca członkiem Rady Europy uczestniczy w finansowaniu działalności GRAVO oraz Komitetu Stron na zasadach określonych przez Komitet Ministrów.

Artykuł 19 – Zakres terytorialny stosowania

1. Każde Państwo lub Unia Europejska może, w momencie podpisania lub składania dokumentu ratyfikacyjnego, przyjęcia, zatwierdzenia lub przystąpienia, określić terytorium lub terytoria, do których niniejsza Konwencja będzie miała zastosowanie.
2. Każda ze Stron może w późniejszym terminie, w drodze oświadczenia skierowanego do Sekretarza Generalnego Rady Europy, rozszerzyć stosowanie niniejszej Konwencji na dowolne inne terytorium wskazane w oświadczeniu, za którego stosunki międzynarodowe jest odpowiedzialna lub w którego imieniu jest upoważniona do podejmowania zobowiązań. W odniesieniu do takiego terytorium Konwencja wchodzi w życie pierwszego dnia miesiąca następującego po upływie trzech miesięcy od daty otrzymania takiego oświadczenia przez Sekretarza Generalnego.
3. Każde oświadczenie złożone na mocy dwóch poprzednich ustępów może zostać cofnięte w odniesieniu do jakiegokolwiek terytorium wskazanego w takim oświadczeniu, poprzez notyfikację skierowaną do Sekretarza Generalnego Rady Europy. Cofnięcie oświadczenia staje się skuteczne pierwszego dnia miesiąca następującego po upływie trzech miesięcy od daty otrzymania takiej notyfikacji przez Sekretarza Generalnego.

Artykuł 20 – Oświadczenia

1. Każda z Układających się Stron niniejszej Konwencji wskazuje, w momencie podpisania lub składania dokumentu ratyfikacyjnego, przyjęcia, zatwierdzenia lub przystąpienia, w drodze oświadczenia skierowanego do Sekretarza Generalnego Rady Europy, tytuły zawodowe objęte zakresem niniejszej Konwencji dla celów art. 3 lit. a). Oświadczenie to może zostać zmodyfikowane w późniejszym terminie i w ten sam sposób. Oświadczenie to i wszelkie jego modyfikacje nie mogą podważać celu niniejszej Konwencji ani zapewnianej przez nią ochrony.
2. Każda z Układających się Stron niniejszej Konwencji może, w momencie podpisania lub składania dokumentu ratyfikacyjnego, przyjęcia, zatwierdzenia lub przystąpienia, w drodze oświadczenia skierowanego do Sekretarza Generalnego Rady Europy, wskazać, że definicja „organów władzy publicznej” obejmuje jeden lub więcej z następujących podmiotów:
 - i. organy ustawodawcze w zakresie ich pozostałej działalności;
 - ii. organy władzy sądowniczej w zakresie ich pozostałej działalności;
 - iii. osoby fizyczne lub prawne w zakresie, w jakim wykonują funkcje publiczne lub działają przy wykorzystaniu środków publicznych, zgodnie z prawem krajowym.

Oświadczenie to może zostać zmodyfikowane w dowolnym późniejszym terminie i w ten sam sposób.

Artykuł 21 – Zastrzeżenia

Każde Państwo lub Unia Europejska może, w momencie podpisania lub składania dokumentu ratyfikacyjnego, przyjęcia, zatwierdzenia lub przystąpienia, w drodze oświadczenia skierowanego do Sekretarza Generalnego Rady Europy, wskazać, że zastrzega sobie prawo do niestosowania lub stosowania wyłącznie w określonych przypadkach bądź warunkach postanowień zawartych w art. 6 w odniesieniu do art. 2 ust. 3 lit. b) niniejszej Konwencji. Nie dopuszcza się składania żadnych innych zastrzeżeń w odniesieniu do postanowień niniejszej Konwencji.

2. Każda Strona może całkowicie lub częściowo cofnąć zastrzeżenie w drodze oświadczenia skierowanego do Sekretarza Generalnego Rady Europy. Oświadczenie to staje się skuteczne z dniem jego otrzymania przez Sekretarza Generalnego.

Artykuł 22 – Poprawki do Konwencji

1. Każdą propozycję poprawki do niniejszej Konwencji przedstawioną przez Stronę zgłasza się Sekretarzowi Generalnemu Rady Europy, który przesyła ją państwom członkowskim Rady Europy, państwom niebędącym członkami, które uczestniczyły w opracowaniu Konwencji, każdemu państwu-sygnatariuszowi, każdemu państwu-Stronie, Unii Europejskiej oraz każdemu państwu zaproszonemu do przystąpienia do niniejszej Konwencji zgodnie z postanowieniami art. 18 ust. 1.

2. Każda poprawka zaproponowana przez Stronę zostaje przekazana Komitetowi Stron, który przedkłada Komitetowi Ministrów swoją opinię w sprawie proponowanej poprawki.
3. Komitet Ministrów rozpatruje proponowaną poprawkę i opinię przedłożoną przez Komitet Stron, a po konsultacji z państwami Stronami niniejszej Konwencji niebędącymi członkami rady Europy, może przyjąć tę poprawkę.
4. Tekst każdej poprawki przyjętej przez Komitet Ministrów zgodnie z ust. 3 niniejszego artykułu zostaje przekazany Stronom do akceptacji.
5. Każda poprawka przyjęta zgodnie z ust. 3 niniejszego artykułu wchodzi w życie pierwszego dnia miesiąca następującego po upływie jednego miesiąca od daty, w której wszystkie Strony poinformowały Sekretarza Generalnego o jej przyjęciu.

Artykuł 23 – Wypowiedzenie

1. Każda Strona może, w dowolnym czasie, wypowiedzieć niniejszą Konwencję w drodze notyfikacji skierowanej do Sekretarza Generalnego Rady Europy.
2. Wypowiedzenie takie staje się skuteczne pierwszego dnia miesiąca następującego po upływie trzech miesięcy od daty otrzymania notyfikacji przez Sekretarza Generalnego.

Artykuł 24 – Notyfikacje

Sekretarz Generalny Rady Europy notyfikuje państwom członkowskim Rady Europy, państwom niebędącym członkami, które uczestniczyły w opracowaniu niniejszej Konwencji, każdemu państwu-sygnatariuszowi, każdemu państwu-stronie, Unii Europejskiej oraz każdemu państwu zaproszonemu do przystąpienia do niniejszej Konwencji zgodnie z postanowieniami art. 18:

- a. każde podpisanie;
- b. złożenie każdego dokumentu ratyfikacyjnego, przyjęcia, zatwierdzenia lub przystąpienia;
- c. każdą datę wejścia w życie niniejszej Konwencji zgodnie z art. 17 i 18;
- d. każdą poprawkę przyjętą zgodnie z art. 22 oraz datę wejścia w życie takiej poprawki;
- e. każde oświadczenie złożone zgodnie z art. 20;
- f. każde zastrzeżenie i cofnięcie zastrzeżenia dokonane zgodnie z art. 21;
- g. każde wypowiedzenie dokonane zgodnie z postanowieniami art. 23;
- h. każdy inny akt, notyfikację lub zawiadomienie odnoszące się do niniejszej Konwencji.

Załącznik – Przywileje i immunitety (artykuł 10)

1. Niniejszy załącznik ma zastosowanie do członków GRAVO wymienionych w art. 10 niniejszej Konwencji, jak również do innych członków delegacji przeprowadzających wizytacje krajowe. Na potrzeby niniejszego załącznika wyrażenie „inni członkowie delegacji przeprowadzających wizytacje krajowe” obejmuje niezależnych ekspertów krajowych i specjalistów, o których mowa w art. 12 ust. 3 i 4 niniejszej Konwencji, pracowników Rady Europy oraz tłumaczy zatrudnionych przez Radę Europy towarzyszących GRAVO podczas wizytacji krajowych.
2. Członkowie GRAVO i inni członkowie delegacji przeprowadzających wizytacje krajowe korzystają, podczas wykonywania swoich funkcji związanych z przygotowaniem i przeprowadzaniem wizytacji krajowych, a także działaniami następczymi w związku z tymi wizytacjami oraz podróżami związanymi z wykonywaniem tych funkcji, z następujących przywilejów i immunitetów:
 - a. immunitetu od osobistego zatrzymania lub aresztowania oraz od zajęcia ich osobistego bagażu, jak również immunitetu jurysdykcyjny w odniesieniu do wszelkich wypowiedzi ustnych lub pisemnych oraz wszelkich czynności dokonywanych przez nich w ramach pełnionych funkcji;
 - b. zwolnienia z jakichkolwiek ograniczeń swobody przemieszczania się podczas wyjazdu z i powrotu do państwa stałego pobytu, wjazdu do i wyjazdu z państwa, w którym pełnią swoje funkcje, a także zwolnienia z obowiązku rejestracji cudzoziemców w państwie, w którym odbywają wizytację lub przez które przejeżdżają w związku z wykonywaniem swoich funkcji.
3. W trakcie podróży związanych z wykonywaniem ich funkcji, członkowie GRAVO oraz inni członkowie delegacji przeprowadzających wizytacje krajowe korzystają, w zakresie kontroli celnej i dewizowej, z takich samych udogodnień, jakie są przyznawane przedstawicielom obcych rządów odbywającym czasowe misje oficjalne.
4. Dokumenty związane z ewaluacją realizacji postanowień niniejszej Konwencji przewożone przez członków GRAVO oraz innych członków delegacji przeprowadzających wizytacje krajowe są nietykalne. Oficjalna korespondencja GRAVO ani inne formy oficjalnego porozumiewania się członków GRAVO oraz innych członków delegacji przeprowadzających wizytacje krajowe nie podlegają zatrzymaniu, ani cenzurze.
5. W celu zabezpieczenia członkom GRAVO i innym członkom delegacji przeprowadzających wizytacje krajowe pełnej swobody wypowiedzi i całkowitej niezależności w wykonywaniu ich funkcji, immunitet jurysdykcyjny w odniesieniu do wszelkich wypowiedzi ustnych lub pisemnych albo działań dokonanych w związku z wykonywaną funkcją działa również po wygaśnięciu mandatu tych osób.
6. Przywileje i immunitety przyznawane są osobom, o których mowa w ust. 1 niniejszego załącznika, nie dla ich osobistej korzyści, a w celu zabezpieczenia niezależnego wykonywania ich funkcji w interesie GRAVO. Uchylenie immunitetu osób, o których mowa w ust. 1 niniejszego załącznika, jest dokonywane przez Sekretarza Generalnego Rady Europy w każdym przypadku, gdy w jego lub jej ocenie immunitet hamuje proces wymiaru sprawiedliwości i gdy można go uchylić bez uszczerbku dla interesów GRAVO.